UKÁZKA

PDF

Louis de Wohl

Zlatá nit

Románový životopis
svatého Ignáce z Loyoly

Edice Societas
LIII.

IHS

Kniha vychází při příležitosti 400. výročí
vzniku České provincie Tovaryšstva Ježíšova

Na obálce je akvarel Moniky Novotné

© Centrum Aletti Velehrad-Roma, Olomouc 2023
© Refugium Velehrad-Roma, s.r.o., Olomouc 2023

ISBN 978-80-7412-461-7 (pdf)

I.

„Jsme osvobozeni!“ zvolala doña Mercedes vítězně. „Bůh vyslyšel modlitby Navarry. Toto je nejkrásnější den mého života. Anito, otevři všechna okna! Chci vidět naše vítězné vojsko!“

S trpělivou poslušností otevřela stará Anita nejbližší okno. Další otevírat nemusela, stejně na to doña Mercedes hned zapomene.

„Vítězné vojsko,“ bručela Anita pohrdavě. „Vždyť žádná bitva nebyla. Ani šarvátka ne. A jestli považujete tohle vřeštění za zpěv…?!“

„Pro mne je sladší než velikonoční chorál!“ zvolala její paní přistupujíc k oknu jako vlnící se, temné a blesky nabité mračno hedvábí. Byla to statná čtyřicátnice.

„Už přicházejí naši osvoboditelé! Jaký to den! Juanito, Juanitóóó! Kde zase vězí to zatrápené děvče?“

„Zde jsem, doño Mercedes,“ ozvala se šestnáctiletá dívka s rysy obličeje tak jemnými, že prostinký šat byl pro ně téměř urážkou. „Neslyšela jsem zvonek.“

„Nezvonila jsem. Volala jsem, křičela, jásala. Podívej se na ty báječné chlapce! Měly by se rozezvučet všechny chrámové zvony. Když zvoní každému umírajícímu hříšníkovi, ať zvoní i na počest vítězství Navarry.“

„Francouzští hoši,“ ohrnula nos Anita. „Co je na nich báječného? A ostatně, Silvio říkal, že hrad stejně nedobyli!“

„Anito! Už dlouho tě podezřívám, že s námi nesympatizuješ. Kdybys nesloužila v tomto domě už třicet let…“

„Třicet dva,“ opravila ji Anita. „A dobrý Pán mi je odečte z očistce.“

„Nevděčná ženo! Přiznej se – jsi tajná Španělka!“

Stará služka se vzpřímila: „Nejsem ani tajná Španělka, ani Francouzka. Uvědomte si, doño Mercedes, že jsem Navařanka!“

„Nemluv hlouposti. Každý správný Navařan se dnes raduje.“

Juanita zírala z jedné ženy na druhou. Anita se podobá přezrálé, staré olivě a doña Mercedes jedné z těch obrovských můr, které si minulé léto rozbíjely hlavy o skla našich oken. – Ach! – Z toho se musím určitě vyzpovídat! Nedostatek lásky! Přirovnávat tetu k rozmačkané můře. Padre Goméz se tomu zase bude smát, jako se smál minule, když jsem přirovnala starého Silvia k oslu s pijáckým nosem. Je to hřích, rozesmát kněze?

Doña Mercedes zvýšila hlas, poněvadž zaslechla některá příliš šťavnatá slova řvoucích vojáků. Jejich písně nebyly právě vhodné pro Juanitin sluch. Vlastně by je neměl vůbec nikdo slyšet a také nikdo zpívat a bylo neslušné přirovnávat je k velikonočnímu chorálu. Aby před nimi chránila i Anitu, udělila jí hned poučení o politické situaci, tak důležité a významné.

Velitel vítězných vojsk je sice Francouz, a tedy pochopitelně i mnoho jeho vojáků. Ale přišli, aby vyhnali cizáckou dynastii d'Albertů z Navarry, a to znamená, že Navarra přestává být proklatou provincií Španělska.

„Jsme svobodní, nezávislí, vlastní páni! Naše drahé město Pamplona bude zase hlavním městem. Pro tebe to asi nic neznamená, Anito, ale vzpomínáš, jak tu několik měsíců byli Cuérallové z Madridu a všemu dávali nejsprostší jména? Vy jste jen okrajová provincie! Div jsem do obličeje Concepción Cuérallové nehodila mísu s polévkou. To tak, okrajová provincie! Matko Boží, už začínám plakat. Juanito, skoč mi pro kapesník. Jak velký, jak sladký den! Škoda, že se ho nedožil můj ubohý José. – Nějaký

obyčejný, Juanito, krásných krajek je škoda, chci se jen vysmrkat."

„Myslíte, že s armádou přišel i don Francisco, doño Mercedes?" zeptala se Juanita, když se vrátila s kapesníkem. Vznešená dáma se energicky vysmrkala.

„Don Francisco? Nesmysl. Je mu teprve čtrnáct. Pouhý chlapec. Snad jeho bratři, Juan a Miguel. Pomstí otcovu smrt. Zemřel ve vyhnanství, neboť byl věrný králi."

„Don Francisco má už víc než patnáct let, doño Mercedes!"

Statná dáma na ni rychle a zkoumavě pohlédla: „A od kdy se zajímáš, kolik je tomu chlapci let, slečinko? Házíš snad očkem po donu Franciscu Xavierovi? To by nebylo dobré, maličká. Xavierové jsou starobylý rod, ne smíšená šlechta s oprýskaným pozlátkem. Měli dva hrady ještě před vládou Karla Velikého. Raději se poohlédni po mladém muži na své vlastní úrovni, jinak se hořce zklame, až tě představí své rodině. Nechápu, na co všechno dnešní děvčata nepřijdou!?"

„Neházu po něm očkem," řekla Juanita, odhrnujíc si dlouhé, temné vlasy, které v ní vzbuzovaly zoufalství, poněvadž nebyly kučeravé, ale stále rozcuchané. Stále! Maminka tvrdila, že zbývá jediná pomoc – ostříhat je a na holou hlavu posadit řeholní čepec.

„To věřím. Vypadáš jako cikánka, a budeš-li se takhle chovat, budou tě nakonec považovat za Maurku."

Doma v Barceloně si Juanita hrávala se všemi dětmi – Maury, cikány, židy i pravověrnými křesťany. Přístavy nebývají nakaženy tolika předsudky jako města ve vnitrozemí. Tím ji tedy teta Mercedes neurazila. Ale chtěla ji urazit! Proto Juanita povinně ohrnula nos a pohodila hlavou. To tetu Mercedes uspokojilo. Děvče nebylo zlé – i když člověk nesmí zapomenout na nerovný sňatek Marie s takovým mužem, jako byl Pérez. „Ten muž Pérez!" říkávala o švagrovi a nejenže se sňatkem své sestry s mužem nešlechtického a podle ní pochybného původu, který psal básně, místo aby získával čest nebo aspoň bohatství, nesouhlasila, nýbrž zuřila a hřměla proti němu a ani svatby se nezúčastnila.

Ten nemožný veršotepec zemřel přede dvěma lety a zanechal Marii haldu básní a Juanitu. Děvče však nebylo špatné. Kučeravé vlasy jako známka čisté krve nebyly nezbytné a její rozkošné rysy by se pod závojem z jemných valencijských krajek nevyjímaly špatně. Měla líbezné oči s jemným náklonem – jen svatí vědí, kde se v nich ta líbeznost vzala, a možná už jen oni. Měla nádhernou postavu, nebo ji aspoň bude mít, teď je přece jen trochu nemotorná. Ach, žena se může spoléhat jen na několik let pomíjivého života! Je vidět, že Juanita času využívá, ale musí se vzdát vztahů, které by toto poupě zklamaly a zlomily mu srdce. Don Francisco! To už by si rovnou mohla myslet na nějakého granda! Ubohá Marie udělala dobře, že poslala dítě z Barcelony, kde každý znal jejího nemožného otce, a dala je k dámě jejího významu do spořádané domácnosti. Taky jí to napsala – snad jí za to bude patřičně vděčná. U ní člověk nikdy nevěděl, na čem je. Byla trochu výstřední a ten muž Pérez v ní vzbudil spíše horší stránky než lepší. A to bylo vidět i na Juanitě. Vznětlivá, vrtošivá. A ty nevhodné poznámky o nadřízených! Myslela si, že jsou veselé a vtipné, ale neslušelo se, aby je vyslovovaly rty dobře vychované dívky. Stará Anita ji také kazila, kde jen mohla.

Byla opravdu zamilovaná do dona Francisca? Vždyť ho viděla jen dvakrát či třikrát a jen chviličku. Takový nesmysl; dívčími sny – i když je to její neteř – se nebude vůbec zabývat.

„Anito, připrav na stůl nejlepší stříbro, čerstvé květiny a džbán sherry, které měl tak rád můj ubohý manžel."

„Ano, doño Mercedes."

Juanita pomáhala s chystáním stolu. Při dobývání města byli jistě všichni tři bratři Xavierové. Když ji posledně doña Mercedes vzala na hostinu u starosty, mluvilo se o blížícím se osvobození. Dokud tam byl španělský velitel, oslňující *caballero* v temném sametu a ve zlatých krajkách, chovali se všichni tiše a uctivě. Jakmile odešel, každý si oddechl. Od úst k ústům letěly zprávy, že velký den se blíží, a Juan Xavier řekl vesele: „My, Xavierové, jsme připraveni."

Všichni připíjeli na vítězství, dokonce i dámy. Ze španělského velitele si mnoho nedělali. Miguel dokonce poznamenal, že se s ním snad dá vyjít po dobrém. „Herrera není nepřístupný," řekl a v očích mu zajiskřilo. „Je naděje, že nebude ani příliš hlučný, bude-li proti němu dost protivníků." Malý Francisco řekl: „Já jistě nezůstanu stranou!" a velký Juan mu poklepal na rameno.

Musí to být báječné, být mužem! Mohou jednat. I Francisco. Co si o ní vlastně teta Mercedes myslí? Že po něm hází očkem. A i kdybych se do něho zamilovala, uvažovala Juanita, nezáleželo by mi na tom, je-li grand, nebo švec – nebo dokonce Maur. Otec říkával, že nezáleží na tom, čím muž je, ale jaký je a jestli ho mám ráda. Sám neměl ani předky, ani hrady, ani majetek. Jen vzduch, říkávala teta Mercedes. Ale to je nesmysl! Každý má předky. Otce zvali do domů předních grandů i do domů obyčejných lidí a on je měl rád a všichni měli rádi jeho, protože byl básníkem. Říkával: „Básník je jako vrabec. Zobe potravu všude. Básníci a vrabci se lidem neklaní – a to mají společné s Bohem. Je dobré mít něco společného s Bohem."

Někdy o tom míval vášnivé diskuse s padrem Gonzálezem a ty obvykle končily tím, že se padre smál, až byl ve tváři celý rudý, plácl otce po rameni a řekl, že otec bude jistě dlouho v očistci, což bude dobré, protože se duše v očistci aspoň budou mít čemu smát. Otec namítl, že se duše v očistci tak jako tak stále usmívají, a padre González na něho s hrůzou pohlédl. Ale otec na něho také pevně pohlédl a řekl: „Copak byste se neusmíval, kdybyste si byl úplně jistý, že se dostanete do nebe? Teď to určitě nevíte, že?"

Padre González kvapně souhlasil a pokřižoval se. Po chvilce řekl, že otcova teorie není špatná a že se ubohé duše v očistci asi opravdu usmívají a jaká je to škoda, že se otec nestal knězem.

Maminka jí řekla, aby v domě tety Mercedes o otci nemluvila. Zatím ji poslechla. Stále více však přemýšlela o tomto domě, kde bylo všechno tak spořádané a nic se nesmělo pohodit. Zdálo se jí, že teta Mercedes je všude.

Nic jí neuniklo. Starý Silvio hořekoval, že vždy přesně ví, kolik vína zůstalo na dně bečky nebo džbánu.

„Anito," nařizovala teta Mercedes, „než se vrátíš do kuchyně, přines poháry. Připijeme na zdraví našeho vznešeného krále."

Naplnila vzácným sherry dokonce i poháry služebných: „Na zdraví krále Jindřicha!" zvolala. „A na zmar jeho nepřátel!" Všichni se napili.

Jako odpověď na přípitek zazněl z ulice znovu zpěv. Ale tentokrát se ani vlastenecké doně Mercedes nezdál poučný. Zněl spíše jako vytí než jako zpěv. Náhle zaslechli výkřik, zaúpění, pronikavý křik a výbuch chraptivého smíchu.

„Francouzští hoši," podotkla stará Anita. „Tušila jsem, že to nedopadne dobře."

Doña Mercedes trochu zbledla. Postavila pohár, vstala a přistoupila k oknu. Co uviděla, ji vyděsilo.

„Anito! Ať Silvio honem zamkne přední dveře. Nechoď k oknu, Juanito, utíkej k zadním dveřím a podívej se, jsou-li zamčeny!

„Ale opravdu, teto Mercedes…"

„Hned poslechni!" odsekla teta a Juanita, pokrčila lehce rameny a utíkala k zadním dveřím dlouhou, klikatou chodbou se silnými zdmi. Neslyšela už hněvivé klepání na přední dveře, Silviovo bručení a vzrušené vyjeknutí staré Anity.

Silvio doběhl ke dveřím příliš pozdě.

II.

Dveře se rozlétly – jako každé dveře, do kterých vrazil seržant Jean Garroux obrněným ramenem – a dva staří lidé už je zavřít nemohli. Garroux vstrčil do dveří nohu. Pak do nich pohrdavě narazil obrovský muž býčími rameny, dveře se rozlétly, odmrštily Silvia a Anitu přitiskly ke zdi.

„Vstupte, bando!" pokynul seržant Garroux.

Trochu nejistě vešli čtyři muži. Byli to Gaskoňci, pěšáci, narychlo svolaní vznešeným biskupem z Couserans, Kar-

lem de Gramontem, tak rychle, že ani neměl čas dát jim uniformy. Zlomyslné jazyky tvrdily, že nařídil odvody v posledním okamžiku proto, aby ušetřil za jejich výzbroj, lépe informovaní rozhlašovali, že podle zákona si výzbroj měl každý koupit sám a biskup jim chtěl ušetřit výdaje, neboť Gaskoňci byli vždy chudí.

Pořádná výprava se zaplatí sama; proto byli Gaskoňci a většina armády několik hodin v dobré náladě. Pak se ukázalo, že Pamplona byla dobyta bez jediného výstřelu. Starosta navštívil velitele vojska a s poklonkováním mu odevzdal klíče. Rozlétla se zpráva, že španělská posádka hradu bude přemožena bez námahy. Žádná bitva – žádná mzda!

Zklamání armády bylo veliké. Nepatrná španělská posádka nebyla nebezpečná. Zbývalo utratit vlastní peníze po putykách – a peněz měli málo. Nebyli zklamáni sami. Jejich city sdíleli i majitelé hospod. Očekávali pořádné obchody, a nyní k nim ti ďábelští osvoboditelé buď vůbec nevstoupili, nebo si brali, co chtěli, bez placení. A tak někteří obchodníci upozornili vojáky, že boháči města nechápou, zač svým osvoboditelům vděčí, a že by jim to měli připomenout, zvláště když potřebují peníze.

Tento nápad přijali s nadšením nejen Gaskoňci jeho lordstva z Couserans, ale i obyčejní pěšáci lorda Elgobarraqua, starosty Bayonne. Jako každá dobrá myšlenka i tato se rozlétla jako blesk. Hospody se vyprázdnily, tlupy začaly pátrat po cenných věcech a brzo se i v nejelegantnějších ulicích Pamplony ozýval křik.

Doña Mercedes Alverón y Fuentes nekřičela. Přiběhla k hlavním dveřím a spatřila starého Silvia sténajícího na zemi, s krví prýštící z rány na týle, starou Anitu přitisknutou dveřmi ke zdi a několik ohromných a zjevně opilých mužů v rozedraných oděvech.

„Jak se odvažujete sem vniknout?“ vykřikla. „Copak nevíte, že to je hlavní královské město? Styďte se!“

Seržant Jean Garroux v úšklebku odhalil žluté a prořídlé zuby. Jistě tu není jiný muž než ten starý hlídač, jinak by se zde už objevil. Kde asi má skříňku s klenoty?

V ložnici, tam ji vždycky mívají. Stříbrné příbory – rozkošné. Ale šperky jsou lepší. Aspoň nemá člověk pod kabátem takové boule.

Náhle se zastavil. Před ním, vzpřímeně a pružně, se objevila útlá dívka s široce rozevřenýma očima. Napřáhl proti ní ruku. Juanita nečekala a uprchla k zadním dveřím. Bylo to jako ve zlém snu, ve kterém strašlivá nestvůra běží v jejích stopách dlouhou, nekonečnou chodbou. Slyšela jeho těžký dupot, slyšela jeho chechtot – jako by si byl jistý, že mu neunikne.

Dveře! Před chvílí zastrčila závoru. Chvějícími se prsty ji odsunula, rozevřela je a hnala se na ulici. Slunce ji bodalo do očí, klopýtala… Málem upadla, když ji něco – někdo – zachytil.

„Malá dáma má naspěch," zazníval k ní z výše hluboký hlas. Slepota přešla. Zírala do úzké, ošlehané tváře s veselýma modrýma očima. Kdyby nebyla tak rozrušená, všimla by si také drobných vrásek kolem očí a jizvy přes levé oko až k okraji klobouku. Viděla by, že je mu asi dvacet pět let, má hnědou koženou kamizolu a meč dvouručák a ohromnou píku, na níž se klátí půl tuctu věcí, včetně kožené helmy a balíku v koženém obalu. Viděla, že nemá zlý obličej.

„Dlouhý" Ulric z Flüe, voják svobodného pluku jeho lordstva Karla de Gramonta, biskupa z Couserans, zamířil klikatou chodbou do hlavního pokoje. Dva Garrouxovi vojáci kvapně balili cenné věci. Starý muž prosil o smilování, ale třetí voják ho bez milosti mlátil do hlavy. Zakopl o něco, co vypadalo jako tělo velmi staré služky. A velký chlap na něho zíral přes rameno.

„Dokonce i seržant," řekl Ulric z Flüe hořce. „Vy byste měl být lepší."

Garrouxův rudý obličej se zalil krví. Vyskočil a zuřivě vztyčil svou hřmotnou postavu. Gaskoněc, upíraje svá prasečí očka na Ulrica, se s mrštností u muže jeho váhy podivuhodnou vrhnul k židli a uchopil na ní ležící meč. Ulric se ušklíbl, ale ani se nepohnul.

„Říkám ti, koukej mazat," řekl Garroux hrozivě.

„Opravdu? Jsi sice seržant, ale naštěstí ne můj. Ten nenadává, protože není takový sprostý vůl.“

Garroux vychrlil proud nadávek, které by vyděsily i nejsprostší hokynářku. Potom zařval: „Cahors! Bernac! Varel! Beauxregard!“

Ulric potřásl hlavou: „Chceš-li se dobře naučit proklínat, zajdi si do Uher. Tam je to naučili Turci. – Tohle je celá vaše armáda? Ty a čtyři muži?“

„Proboha! To je dlouhý Uli,“ zašklebil se Varel ústy plnými hroznů. „Co po vás chce, seržante?“ Nechal hroznů, otřel si ruku o zadek a řekl: „S tím si raději nic nezačínejte, seržante!“

„Už je mrtvý,“ zavyl Garroux, „ale ještě o tom neví.“

Uli se zamračil: „Poslouchej, ty víš docela dobře, že jednáš špatně. Ten staroch je mrtvý a stařena asi také. A tohle není nepřátelské území. Dozví-li se o tom profous…“

„Profous,“ přerušil ho Garroux, „má dnes jinou práci. Tímhle ho nebudu obtěžovat. Ale když ty strkáš nos do cizích záležitostí, budu jej já strkat zase do tvých. Myslíš, že své čtyři chlapy potřebuji? Oddělám tři takové, jako jsi ty, a to svým jednoručákem. Potřebuji jen svědectví čtyř dobrých, spolehlivých vojáků, že jsi porušil pořádek. Dej mi svůj meč, ty švýcarský osle! Už ho nebudeš potřebovat. Zatýkám tě!“

Uli kývnul. Pochopil. Měl se stát obětním beránkem za zločiny, které spáchali oni. Chtěli oddělat i děvče, aby nemohlo svědčit proti nim. Co jiného se dalo od Garrouxe očekávat? Vědělo se o něm, že nemá svědomí a jen jeho neobyčejné vojenské schopnosti ho několikrát zachránily od šibenice. Kvůli tomu děvčeti ještě budou potíže.

Jizva přes levé oko švýcarského vojáka ztemněla a jako by pulzovala, ale jeho hlas zněl jemně: „Chcete-li můj meč, chyťte si ho!“

Pustil píku, helmu i svůj balíček a vytáhl meč z pochvy. Rychle změřil očima šíři a délku místnosti. Dvouručák byl pět stop dlouhý, o stopu a tři palce delší než meč protivníka.

„Zatkněte ho!“ zařval Garroux. „Na něho!“

Ale pohyb čtyř mužů zarazil svištivý zvuk dvouručáku. Cahors vykřikl; z ruky zkrácené o dva prsty mu vypadl kord.

„Jeden," řekl Uli.

Poněvadž zasáhl Cahorsovu pravou ruku, nemohl už Cahors sáhnout po noži po levici, i kdyby mu to bolest byla dovolila.

„Kdo bude další?"

„Ty!" zavyl Garroux. Zvedl těžkou židli a neuvěřitelnou rychlostí jí mrštil po Švýcarovi. Pak se vrhnul kupředu. Uli uhnul – židle se roztříštila o zeď, ale zpětným nárazem ho udeřila do zad a tím zarazila výpad jeho dvouručáku. Hrozivá špice se zaryla do dřeva stolu a Uli přistál u Bernacových nohou. Chytil ho za nohy a vší silou jím zatočil, takže Bernac s rachotem upadl a znovu útočící Garroux měl co dělat, aby udržel rovnováhu.

Uli naštěstí nenosil brnění; bylo pečlivě zabaleno do kousků kůže v balíku přivázaném na píce, a balík to byl pořádně těžký. V tomto druhu rvačky by mu brnění překáželo v obraně. Tak se tělo míhalo obratně a instinktivně a zdálo se, jako by letělo přes stůl, kde se dosud chvěl jeho dvouručák. Uli jej dychtivě uchopil, trhl jím, vyprostil jej a znovu jím začal točit kolem sebe jako zázračnou hradbou proti nepříteli.

Náhle ho něco nesmírné těžkého a tvrdého zastavilo a náraz byl tak silný, že Uli div nevypustil svůj meč z rukou. Seržant Garroux se také pokusil o polokruhovitý tanec, ke kterému ho vyzval Uliho meč, ale najednou padl s rachotem na podlahu, brnění se rozlétlo kolem a jeho řinčení zvolna ustalo.

„Druhý," řekl Uli a těžce oddechoval. „Kdo je další?"

Dalšího už nebylo. Věděl to. Vzdor rudým skvrnkám, míhajícím se mu před očima, viděl, jak všichni čtyři prchají.

Nejdříve si velmi pečlivě prohlédl svůj meč. Zdál se být v pořádku. Přejel palcem obě ostří. Ani škrábnutí. Zvedl dvouručák a pozoroval špičku. Pak na něj poklepal ohnutým prstem a poslouchal jeho hlas. Spokojeně kývnul. Byl v pořádku.

Dlouhý Uli byl až na několik škrábnutí také v pořádku. Jinak nebylo v pořádku nic. Překročil dvě mrtvá těla. Dívka byla v bezvědomí. Vložil jí pod hlavu podušku. Aspoň k té jsem nepřišel příliš pozdě, pomyslil si. Pak se šel poohlédnout po dalších místnostech. V jedné našel na posteli malou, statnou ženu, s obličejem zkřiveným bolestí a strachem. Oči měla mrtvé. Kolem postele plno krve a místnost v nepořádku. Asi se tu odehrál zápas a pak jeden z Garrouxových mužů – nebo všichni – prohledávali místnost. Jistě hledali šperky. Skříně byly otevřeny a obsah zpřeházený.

Za osm let viděl Uli příliš mnoho mrtvých žen a zpustošených domů, než aby jím to otřáslo. Pokračoval v prohlídce. Byl to dost velký dům.

III.

Juanita se probrala z bezvědomí. Kolem bylo ticho. Nápadné ticho. Snad to byla noční můra. Jistě to bylo strašidlo, protože se ráno nepomodlila. Maminka jí říkávala… Jak to, že není v posteli? Leží na zemi. Ruce ji bolí, jako by něco…

Náhle si uvědomila, co se stalo, a hrůzou sténajíc se posadila. Ten muž – ten strašný muž. Zahnali ho. Druhý, s dlouhým mečem ho zahnal. Ale kde je? A kde je teta Mercedes? Zaslechla tichý, skřípavý zvuk, jako by se něco vleklo po zemi. Ohlédla se. Oči se jí rozšířily. Chtěla křičet, ale nemohla. Noční můra nezmizela. Onen muž tu byl stále. Plazil se po čtyřech po zemi jako zvíře. Ruce a obličej zakrvácené – ale pohyboval se! Pohyboval se! Mířil k ní?

Chtěla vstát a utéci. Nedokázala se však ani pohnout. Jako by byla z olova, jako člověk, na něhož se přitiskne noční můra, strašidlo, a chce ho vysát. Strašidlo vzhlédlo a spatřilo ji. Oči zakrvavené, sliny mu stékaly z úst.

Byl to ďábel! Matko Boží, byl to ďábel a blížil se, plazil se po zemi, kousek po kousku – k ní. A ona nebyla schopná

pohybu. Přicházel blíž a blíž. Viděla na jeho tvářích narudlé žilky, rudá víčka – nyní napřáhl ruku…

Avšak ne na ni – ke stolu. Chopil se nohy stolu a pomalu se vztyčoval. A nyní tu stál, strašně vysoký, a celá místnost byla plná jeho obrovským tělem.

Kráčel podivně strnule kolem ní a pak zmizel v chodbě. Zaslechla klapnutí dveří. Odešel! Je pryč!

Do ztuhlých údů se jí náhle vrátil život. Vstala a rozběhla se.

„Teto Mercedes! Tetičko! Teto Mercedes!!!!“

Ve dveřích tetiny ložnice se zarazila. Noční můra přece jen neodešla. Tentokrát se dala Juanita do křiku. Přiběhl Uli.

„Hej!“ zvolal. „Pojďte odtud!“

Nepohnula se. Přistoupil k ní a položil jí ruku na rameno. „Pojďte odtud, mladá dámo. To není pohled pro vás.“

Stále se nehýbala. Pak spatřil její ustrašený, prázdný zrak, bezvýrazný obličej. Ale když ji odváděl, nezdráhala se, neodstrčila jeho ruku, neutekla a neskryla se jako jiné, když se jim stalo něco podobného.

„Posaďte se!“

Mechanicky poslechla, obličej však zůstal stejně bezvýrazný.

Pohlédl na stůl. Stříbro zmizelo, vypili i většinu vína, troška však přece zůstala. Otřel okraj poháru ubrouskem, naplnil jej vínem a přinesl dívce.

Seděla tak, jak ji posadil.

„Tak – a tohle teď vypijete. Nu – pijte přece!“

Musel jí přidržovat pohár u úst, sama buď nechtěla, nebo nemohla.

„A teď půjdeme, mladá dámo,“ řekl. „Vím, že je to zlé. Ale už je po všem. Teď už to bude dobré. Ještě jeden doušek? Dobrá. A ještě jeden!“

Další už polknout nedokázala. Rozplakala se.

„Kdo je ta ubohá paní? Vaše maminka? Nu – řekněte mi, kdo je to?“

„Teta. Tetička Mercedes.“

Lepší teta než matka. Vzpomněl si na Garrouxe a jeho muže. Jakmile se opět vzmuží, vrátí se. Garroux určitě. Uli však musí odejít. A musí odejít i děvče.

„Znáte své sousedy? Půjdeme – vzchopte se přece! Zde nejste v bezpečí. Znáte sousedy? Jak se jmenují?“

„P-p-pa-padilla.“

„Dobrá. Jdeme tam. Chcete si vzít něco s sebou? Pospěšte si, muži se mohou každou chvilku vrátit.“

To zapůsobilo. Vstala, ale nohy se jí chvěly.

„Opřete se o mé rameno. Kde je váš pokoj?“

Potřásla odmítavě hlavou.

„Tak dobrá. Můžete se vrátit pro své věci, až vojsko odtáhne.“

Sebral píku a všechno ostatní a vedl dívku k hlavnímu vchodu. Opatrně se rozhlédl. Ulice byla prázdná. Několika hnědavě rudým kapkám na prahu se musel ušklíbnout. Těžce se bude Garroux vracet. Zůstala po něm stopa jako po hlemýždi.

Museli hezky dlouho klepat, než sousedé otevřeli – a to jen proto, že dívku poznali. Opatrní lidé. To je dobře. Vzali děvče dovnitř. Vysvětlil jim, co se stalo v domě její tety. Nenechal jim čas k tomu, aby se ptali. A na dívce sami poznají, že není čas vhodný k otázkám. Nevmísila se do hovoru, ale když odcházel, rozpřáhla ruce a něco řekla. Neslyšel to. Pousmál se, pokynul jí a odešel.

Pak už na to nemyslel. Však se vzpamatuje. Vždycky se vzpamatují, zvláště ty mladé. Hlavně když přišel včas. Ušklíbl se. Včas pro ni. Ale nyní musí udělat včas něco sám pro sebe, pro Dlouhého Uliho. Co spáchal Garroux a jeho banda, bylo v dobytém městě běžné. Pamplona však byla osvobozena!

Muž se může pobavit i v osvobozeném městě, má to však své meze. Nemůže se vetřít do vznešeného domu a zavraždit tři lidi, z nichž dvě byly ženy. Nepočínal si tak jen Garroux a jeho muži. *Monseigneur* de Couserans si při verbování vojáků pro svá tažení příliš nevybíral. Bayonnští byli ještě horší. Kdyby se to generál dověděl – a měl by se to dovědět, nejsou-li pamplonští největší zbabělci

pod sluncem – jistě by zločin potrestal. Hlavní je informovat vlastního seržanta. Seržant Philippart se sice nehodí do papežské gardy nebo do královské osobní stráže, ale není-li opilý, je s ním řeč. Naneštěstí je opilý často. Smůla je, že Uli slouží jen dva měsíce a dosud neměl příležitost ukázat své schopnosti. Jinak by mohl jít hned ke kapitánovi de Brissacovi a kapitán si nedá vzít dobrého muže kvůli nějakému nedorozumění se seržantem.

De Brissac znal seržanta Garrouxe jako dobrého vojáka a Dlouhého Uliho téměř neznal. A co horšího, Uli nebyl Gaskoněc, byl obyčejný Švýcar. A co! Snad už zapadl Garroux do krčmy, opil se do němoty a ztratil chuť pronásledovat jakéhosi Švýcara, který mu poranil ruku. Ale určitě na to nezapomene, zvlášť když to viděli jeho muži. Dříve či později mu to oplatí.

Náhle se Uli zastavil.

Z boční ulice vyšel tucet vojáků. Kráčeli vedle sebe přes celou šířku ulice. Mezi nimi šel Garroux. Po jeho pravici a levici dva muži v rudých šatech, profousovi pomocníci. Když ti se někde objevili, i nejhorší rvačka v hospodě ustala jako zázrakem.

Spatřili Uliho a dali se do běhu, neboť na něho Garroux ukazoval. Uli stál bez hnutí. Mezi muži byl i ten, jemuž usekl dva prsty. Posměšně se usmíval.

Uliho nepřekvapilo, když Garrouxe slyšel: „To je ten člověk! Přistihl jsem ho při činu. Zavraždil tam v tom domě tři lidi, a když jsme ho přišli zatknout, vrhnul se na nás."

„Zbraně sem!" vyštěkl jeden z profousových pomocníků. Uli pobaveně kývl: „Chytejte!" hodil jim píku. Muž ji zachytil oběma rukama, ale byla tak těžká, že se pod ní prohnul. „Tušil jsem, že mě dříve či později zdvořile pozdravíte," řekl Uli. „Tu máte můj meč, zacházejte s ním dobře. Je to věrný druh."

„Nemyslím, že to párátko budeš ještě potřebovat," řekl druhý profousův pomocník. „Garrouxi, podrž jej chvíli, musím mu spoutat ruce."

Uli smutně potřásl hlavou.

„To byste neměli dělat," řekl, „dávat tak ušlechtilou ocel do špinavých rukou. Kam půjdeme?"

„Tam, kde jsou dost vysoké stromy," řekl muž v rudém.

Avšak na hlavním náměstí stromy nerostly; leda bychom šibenici uprostřed mohli nazvat stromem. Dva silné, do půdy zaražené kůly, asi deset stop od sebe, spojené podélným břevnem. Vypadala jako primitivní vítězný oblouk. Stromem se dala nazvat proto, že na ní visel asi tucet plodů. Byli to lidé – či bývali to lidé; jeden sebou ještě trochu trhal.

„Strom smrti," napadlo Uliho. Přemýšlel, jak mu to vůbec přišlo na mysl a bude-li i on plodem tohoto stromu.

Na hlavním náměstí bylo plno lidí – občanů i vojáků – a jejich hlasy zněly široko daleko jako bzučení včel. Za náměstím čněly strmé šedé zdi pevnosti.

Uli si ji dychtivě prohlížel. Za zdmi vyčnívala kopí a ústí dvou děl. Na pevnosti stále vlála španělská vlajka. Nebyla tedy dosud dobyta. Proč nechal velitel vojsko mezi lidmi, když se pevnost nevzdala? Avšak na náměstí už mnoho vojáků nezůstalo – asi sto. Byli spíše v okolních ulicích. Na jihu a na západě byly ulice vojáky přecpány. Pevnost se nemínila vzdát tak rychle jako obyvatelstvo. Snad bylo pošetilé postavit tento strom tak, aby jej obránci pevnosti viděli a hned pochopili, co je čeká, prohrají-li. Uli se usmál. Profousův pomocník se s úšklebkem ptal, čemu se směje. Uli mu to řekl.

„Jste hlupák," řekl muž v rudém. „Oběšenci potupili armádu jako vy. Proto chce velitel pevnosti ukázat, že nemíní omlouvat nedostatek kázně."

Náhle se Uli zastavil. Tak náhle, že se i pomocníci zastavili.

„Okamžik," řekl hněvivě.

Všichni se zastavili a zírali na zatčeného.

„Co se děje, brachu?"

„Byl jsem obviněn a zatkli jste mne," řekl. „To je v pořádku. Ale bez výslechu nemáte právo mluvit se mnou jako s člověkem, který potupil armádu!"

„Ta drzost!" vykřikl Garroux. „Ukážu ti, jaký jsi darebák."

Než mu v tom mohl muž v rudém zabránit, udeřil Švýcara vší silou do tváře.

„Nech toho," řekl muž v rudém. „Žádné rvačky tu nestrpíme."

„Správně," souhlasil Uli. „Nikdo ho nenaučil slušnosti, jinak by nebil člověka se svázanýma rukama. Snad se tomu naučí, až bude starší."

„Nehádejte se," řekl rudý kabát. „To si nechejte, až budete stát před profousem. Jdem!"

Na náměstí zamířili doprava a vstoupili do kolonád.

Profous seděl u stolku, který mu kdosi půjčil z nedalekého krámku. Byl to malý človíček s kulatou tváří, andělskými lícemi a chladnýma, vodnatýma očima.

„Kdo jste?" zeptal se unuděně.

„Ulrich z Flüe, vojín z pluku kapitána de Brissaca – a velký osel."

Profous zamrkal: „To jste tedy jediný, kdo ví, kým vlastně je. Jak zní obžaloba?"

„Vražda, vstup do mírumilovného domu s úmyslem krást, nekázeň, ozbrojený útok proti veliteli," řekl Garroux rychle.

Profous pohlédl na Uliho: „Co vy na to?"

„Ano," řekl Uli. „Seržant Garroux trochu přehnal svou zpověď. Udělal to, co řekl, ale neútočil na svého velitele, jsem totiž pouhý vojín, jak jsem už řekl."

Profous potřásl hlavou: „Ještě něco?" zeptal se ostřeji.

Na náměstí byl zmatek. Zdálo se, jako by neviditelná obří ruka velikánskou lžící míchala zástupem. Hloučky lidí obcházely kolem dokola a pak je polykaly ulice. V dálce na levé straně zněly bubny a táhlý hlas trubky.

Uli začal vypravovat, čeho byl svědkem.

„Lže!" zařval Garroux při druhé větě. „Našel jsem ho v domě. Mám na to čtyři svědky."

„Přesto bych rád vyslechl příběh až do konce," řekl profous chladně.

Uli pokračoval, ale všiml si, že ho profous téměř neposlouchá. Stále obracel vodnaté oči k náměstí. Vojáci se řadili a skupina uřícených a zapocených mužů vlekla dělo.

„Zdá se, že něco není v pořádku," řekl profous zamyšleně.

„… tak to bylo," končil Uli. „Mám platit za ně. Proto jsem řekl, že jsem osel. Kdybych to nechal být a ty tři zavražděné lidi by objevil jiný, nebyl bych osel. Ale nejhorší je, že bych tomu zabránil znovu."

Profous na něho pohlédl. „Svědci," řekl. „Seržant Garroux říká, že má čtyři. Jak je to s vašimi?"

Kolem šla setnina těžce obrněných pěšáků. Jeden z důstojníků volal na profouse: „Ať jdou vaši muži z cesty. Za chvíli přijde velitel. Útočíme na pevnost."

Mám jen jedinou svědkyni," řekl Uli. „Dívku. Aspoň ta není podezřelá z vraždy."

„Snad ne," řekl profous, „ale ta tu není. A nemáme času nazbyt. Je mi líto, musím vás pověsit."

Přivlekli další dělo, krátké, s širokým ústím podobným hlavě obrovské žáby, a hluk vzrostl. Uli neslyšel, co profous říká, ale pochopil, když jeden z pomocníků pokynul malému knězi, aby přistoupil k zatčenému. Dlouhá jizva na Uliho čele se svraštila.

„Jde můj pluk, pane," zvolal. „Nechte mě jít s nimi. Pověsit mě můžete i po bitvě, budete-li chtít."

Ale profous měl naspěch. Pokynul knězi, aby se ujal práce. Profousovi pomocníci ustoupili.

Ten den se malý kněz díval do očí mnoha umírajících mužů. Přivlekli ho na náměstí hned po mši a neměl ani čas posnídat. Asi nebude jíst celý den, protože tu bude ještě hodně umírajících mužů – v boji nebo na popravišti. Uvažoval o tom, kolik zločinů se dá spáchat mezi potravou ducha a potravou těla. Byla to jen letmá myšlenka, zapadla ihned, jakmile se setkal s těkavýma, zoufalýma očima odsouzence, hladovějícího víc po životě na zemi než po životě v nebi. Při mohutném proudu Božího spoluutrpení, který jím procházel, cítil svou křehkou nedostatečnost. V ústech měl sucho a jeho chraptivý hlas nemohl přerušit ďábelský hluk kolem.

Zdálo se, že štíhlý muž s jizvou přes oko mu rozumí, ale potřásá odmítavě hlavou – nechce se zpovídat. Kněz

natáhl tenký krk a zaslechl slova zatčeného: „Není třeba, nevinen…“

Kněz povzdechl. Je těžké věřit tomu, že by člověk lhal tváří v tvář smrti. Zvedl kříž: „Nejste první, kdo nevinně umírá za zločin, který nespáchal. On zemřel také nevinně, že?“

Zdálo se, že tomu odsouzenec rozumí. Kývnul, ale v úsměvu se objevil lehký stín. Kněz mu požehnal, zatímco odsouzenec klečel na jednom koleni – jako voják. Vypadalo to spíše jako projev zdvořilosti než jako projev víry a malý kněz si znovu povzdechl. Viděl tolik žen a mužů, jejichž jediným vztahem k Bohu byla vnější zdvořilost. Zatčený povstal. Chopili se ho profousovi pomocníci a vedli k vítěznému oblouku ve středu náměstí.

Za nimi kráčel kněz, pak profous a konečně zástup ostatních, včetně seržanta Garrouxe a jeho mužů, kteří se pošťuchovali a šklebili. Bylo to velmi pomalé procesí.

IV.

Útok na pevnost začal. Dva tisíce mužů bayonnské pěchoty postupovaly proti hlavní bráně a narazily na zuřivý odpor. Obratně rozmístění střelci ztenčili jejich řady dříve, než mohli přistavit první žebřík ke zdi. Když jej bez ohledu na ztráty přesto přistavili, okamžitě jej vyprázdnil proud vařící vody.

Generál André de Foix svolal štáb, včetně monseigneura de Gramonta, biskupa z Couserans, a lorda Elgobarraqua, starosty Bayonnu. Generál nikdy nevynikal trpělivostí – ale tentokrát div nevybouchl. Sedm hodin vyjednávali s velitelem španělské posádky a už už chtěl Herrera podepsat podmínky, když to zmařila hloupá příhoda. Jeden z důstojníků – vyslancům se dosud nepodařilo zjistit jeho jméno – se vzbouřil. Promluvil k obhájcům pevnosti tak ohnivě – Španělé nepatří k lidem, kteří se vzdávají, i kdyby nebyla mezi nimi a nepřítelem hradba – že to jeho velitel

nemohl nechat bez povšimnutí. Řeč jeho podřízeného nakazila ostatní Španěly a Herrera se nyní přiklonil ke svým a hrdě se veliteli vzepřel. Bylo to velmi nepříjemné.

A teď zase de Foulard hlásil, že ani útočníci na severu pevnosti neměli úspěch a hned při prvním útoku ztratili skoro šedesát mužů. Nyní tam sice přitáhli děla, ale měli jen několik vojáků, kteří uměli s těmito poklady zacházet – a zdi byly velmi silné. Byly silné i na jihu, jako by stavitel předvídal, že se nepřítel může zmocnit Pamplony dříve, než zaútočí na pevnost.

Velitel kývl na kapitána Labrosse: „Dejte rozkaz, ať proděraví tu zatracenou hradbu děly, je-li to možné. Nepomůže-li to, zaženeme aspoň několik obránců z hradeb, když zaútočíme také z této strany."

Labrosse obrátil koně, ale bylo těžké dostat se do rohu náměstí, kde dělostřelci připravovali tři děla.

„Jak to, že nemůže rychleji?" divil se monseigneur de Gramont. „Zdá se…"

„Hrome!" zaklel velitel. „Věší člověka uprostřed bitvy!"

„Zdá se, zdá se," řekl nervózně monseigneur de Gramont. „Mám to zarazit?"

André de Foix zaváhal. Pak se zasmál ironické situaci: „Ne, Vaše biskupská Milosti, ať pokračují. Nesmíme přece chudáka ďábla zklamat!"

Biskup v helmici a brnění se pokřižoval a zamumlal krátkou modlitbu. Pomalé procesí profouse došlo ke kořenům stromu s lidským ovocem. Dřevěný podstavec byl odsunut stranou a chvíli to trvalo, než jej opět přistavili. Na schodky narychlo vyrobené, se sedmi stupni místo s tradičními třinácti, vystoupilo jedenáct mužů. Jejich dvaadvacet nohou se klátilo tak těsně nad hlavami dělníků, že je museli neustále odstrkovat.

„Rád bych vám pomohl, pánové," řekl zdvořile, „ale mám, bohužel, svázané ruce."

Davem, jehož pozornost byla rozdělena mezi šibenici a pevnost viditelnou z náměstí, proběhlo tiché zachichotání.

Dvě stě yardů odtud se klející důstojníci snažili napravit špatný výsledek prvního útoku a malý kněz, který

nepracoval na přípravě lešení, hleděl starostlivě na místo při zdi, kde mnoho mužů, poraněných, postřelených, krvácejících, čekalo na poslední útěchu víry.

V té chvíli dojel kapitán Labrosse k dělostřelcům na náměstí a předal jim velitelův rozkaz. Mistr dělostřelec a seržant, starý Francouz Pitoux, který jako mnozí dělostřelci začínal kovářským řemeslem, kývnul: „Pokusím se."

Začal chrlit rozkazy na všechny strany. Jeho muži se pachtili s pytli prachu, koudelí a zapalováky. Za každým dělem se kupila malá pyramida koulí.

„Počkejte, až odjedu," řekl kapitán Labrosse zamračeně. „Můj kůň je neklidný."

Pod šibenicí si profous otřel čelo. „Tak teď!" zavelel. „Vytáhněte ho nahoru a pospěšte si. Zdržujeme vojsko."

Pomocníci postrčili vězně na schůdky a profous je následoval s provazem v ruce. Malý kněz se soustředil na modlitbu. Pět mužů úplně zaplnilo malé prostranství pod šibenicí.

Když mu házeli provaz kolem krku, Uli zavřel oči. Byl to hloupý konec života, ale snad ne horší než jiný. Upálení bolí víc – aspoň se to říká. Teď si může Kašpar Jost klidně vzít Margaretu. Jestli se to ovšem doví. Asi ne. Stejně si nikdy nemůžeme být jisti, jsme-li hodni spásy, či ne. Můžeme být vůbec spaseni? Brzo se dovím všechno – nebo se nedovím nic. Může vůbec duše mluvit, když se potká s Bohem? Tedy, je-li Bůh a je-li duše, která by ho mohla potkat. Asi ano.

Něco nemůže pocházet z *ničeho*, říkával otec Pulvermacher v Sachselnu. Kdyby nebyla duše, jaký je pak rozdíl mezi ním a jedenácti těly, visícími kolem? Člověk není totéž, co jeho tělo. Obtíž je v tom, že Bůh se o svět nestará. Tím si byl Uli jistý. Kdyby měl Bůh o svět jen trochu zájem, nebyl by svět takový, jaký je, a Uli by nevisel za zločiny, které provedl Garroux.

Setkám-li se s ním, myslel si Uli a pokrčil rameny, zeptám se ho, proč v té věci něco neudělal – kromě toho jednoho pokusu kdysi dávno. Teď to bude trochu bolet…

„Připraveni?" zeptal se profous.

„Připraveni!“ odpověděli pomocníci.

„Zatáhnout za provaz!“

Nezlomili napřed milosrdně odsouzencův vaz. Měli přikázáno jen zatáhnout za provaz, a to také udělali.

Člověk byl připraven zemřít, ale tělo se bránilo. Jako ostatní ovoce na stromu i Uli se začal divoce zmítat v prostoru. Pak následoval otřesný zvuk – jako hrom! Když se rozptýlila vířivá rudá mlha, uvědomil si Uli, že sedí na zemi. Provaz se přetrhl, napadlo ho. Zlobil se a bylo mu nevolno. Zápasil v něm hněv a nucení ke zvracení – nakonec zvítězil hněv. Zařval: „Hromský kat, který ani pořádně neovládá své řemeslo! Nejdřív si provaz vyzkoušejte, teprve pak mi ho hoďte na krk!“

Byl tak vzteklý, že vstal navzdory tomu, že měl ruce spoutané za zády. Nejraději by řekl profousovi to, co si myslel ten kousek rozumu, který mu kupodivu ještě v hlavě zůstal.

Avšak profous se na něho nedíval. Ani nikdo jiný. Všichni zírali na děla, pokrytá obrovským mrakem temně hnědého kouře. Když se mrak rozptýlil, viděli, že první dělo vybuchlo. Nezůstalo po něm nic než pár pokroucených kousků kovu. Zbytek roztrhal čtyři dělostřelce napadrť a zranil nejméně tucet vojáků včetně mistra dělostřelce Pitouxe.

Vůbec svému řemeslu nerozumí, myslel si pochmurně Uli. Zdá se, že dnes nikdo ničemu nerozumí. Rudé kabáty byly náhlým výbuchem děla tak vyděšeny, že pustily provaz. Připravoval se výstřel z dalšího děla. Vojáci kolem kvapně couvali co nejdále.

„Mor na vás!“ zvolal Uli. „Tak se to nedělá!“

Profous se otočil, ale Uli tím myslel dělostřelce.

„Špatný zdvih, vy bezrozí pitomci!“

„Tentokrát vás zvedneme určitě správně,“ řekl profous a chopil se provazu. V té chvíli se s třeskem rozpadlo další dělo.

„Všichni jste blbci!“ ječel Uli a přikrčil se. Dělová koule se odrazila od zdi pevnosti a s jednotvárným hukotem přistála uprostřed náměstí, asi patnáct stop od šibenice. Zabila tři muže pěchoty a způsobila zmatek.

„Blbci!“ řval Uli. „Zatracení blbci. Počkejte, já vám to ukážu!“

Seskočil z plošinky a prodíral se k nešťastným dělostřelcům.

„Zastavte odsouzence!“ volal profous. „Za ním, chlapi!“

Bezradně pobíhal po malé plošince. Muži v rudých kabátech poslechli. Tedy, aspoň se o to snažili. Avšak nešťastný výstřel druhého děla způsobil zmatek, většina bayonnské pěchoty se snažila ochránit bezmocné nešikovné střelce před ostatními – a rudé kabáty nebyly právě populární. Lidé také viděli, co se stalo na šibenici při výstřelu první koule.

„Hleďme na katy! Chcete se také stát dělostřelci?“

„Vy ještě žijete? Dělo rádo střílí na nepravé muže – má svůj vlastní jazyk!“

„Hleďte si svého řemesla. Cvičte se v něm nejdříve sami!“

S obličeji téměř tak rudými jako jejich oděv drsně odstrkovali dav, ale šlo to pomalu. Mezitím Uli doběhl k dělostřelcům a obořil se na ně jako hrom: „Jděte z cesty, vy hlupáci. Kdo vás učil střílet z děl? Nikdo vám neřekl, co se stane s koulí, má-li dělo špatný úhel? Co jste chtěli trefit?“

„Kdo je to, k čertu?“ zeptal se naříkavý hlas mistra dělostřelce Pitouxe. Seděl na kameni a ranhojič mu obvazoval levou ruku. Uli poznal jeho hodnost a vzdal mu čest.

„To je v pořádku, mistře. Učil jsem se u Frundsberga. Rozvažte mi pouta a dám se hned do práce.“

Okamžitě začal dávat rozkazy na všechny strany. Nikdo ze střelců neměl delší než šestinedělní výcvik a Pitoux už od rána pil.

Dělo bylo nového typu, s krátkou hlavní, a vystřelovalo koule velikosti lidské hlavy. Uli tento typ poznal u Milána během posledního tažení. Měl rád děla, jako má někdo rád koně nebo psy. Prostě nesnesl, aby tak vzácný kus byl špatně obsluhován takovými nevědomci.

„Muž musí rozumět svému řemeslu,“ řekl a třel si zápěstí. „Jak zacházet s mečem či s puškou – nebo jak věšet. Děla jsou choulostivá. Nejdříve s nimi musíme hovořit, aby nebyla nervózní.“

Kanonýři se poprvé zašklebili.

„Napřed důkladně vyčistit," poučil je Uli. „Dělo je jako žena. Dokud se neupraví, necítí se ve své kůži."

Vzali silnou hůl s kartáčem na konci.

„Vidíte tu špínu? Ta překáží. Vykartáčovat! Ještě jednou. A nyní…"

Na druhém konci náměstí velitel zkoumavě pozoroval zdi pevnosti. Tam byli s přípravami zřejmě hotovi. Počet kopí se zdvojnásobil; zahlédl dokonce slabý mráček páry z vroucí vody, oleje a smoly. Kanóny zklamaly. Má čekat na další kalamitu? Herrera se zřejmě chtěl bránit. Byl to snad on sám, s mečem v ruce, vedle skupinky obrněnců? Zdolat tu proklatou zeď, to bude stát nejméně pět set mužů, ne-li víc. A vítězství? Mají-li dost vařící vody na polévání, mají jí také dost na pití. Co se dá dělat – musí zaútočit přímo.

Ještě někdo jiný pozoroval španělského velitele za cimbuřím hradu. Uli hovořil s dělem, plně a opatrně nabitým: „Vidíš toho domýšlivého muže, seňorito? S péry na helmici? Nebyl by to pro tebe špatný ženich, co říkáš? Přece před ním nevybuchneš? Jdi a polib ho, má hezounká dívenko, trošku o něj zavaď svými rty… Tak, to je ono!"

Člověk musí mít pro děla cit, říkával starý Frundsberg. Nemá-li jej, nikdy se dobrým dělostřelcem nestane.

Uli naposled bystře pohlédl na hradby, sehnul se, zadržel dech a zatáhl za provaz. Dělo zadunělo a všechno kolem se zahalilo v temně hnědý, ohavně páchnoucí dým. Skrze dým slyšel řev tisíce hlasů jako ozvěnu a zbledl. Ne – nemohl netrefit. Koule nemohla vybuchnout! Stál a čekal nekonečné vteřiny, než se dým zvedl. Pak se mu roztáhl úsměv.

Kus hradeb odpadl a s ním i chlapík s péry a hezký počet kopiníků. Dělostřelci tančili a plácali ho po ramenou. Starý Pitoux ze svého úkrytu okouzleně zakrákoral: „Prima! Skvělá rána! Skvělá!"

Uli se znovu zazubil a otočil se. Spatřil poskakovat radostí i dva muže v rudých oděvech. Profousovi pomocníci doběhli právě včas, aby viděli jeho výstřel.

„Báječné!“ řval jeden. „Skvělá práce!“ Pak se dotkl Uliho ramene. „Teď se vrátíme, vojáku. Slibuji ti, že tentokrát už budeme pracovat dobře!“

„Díky,“ řekl Uli, „ale počkej raději chvilku, než pevnost dobudeme. Chlapci, vyčistěte zase mou panenku, zde je kartáč…“

Pozorně sledoval cimbuří.

„Slyšte!“ zvolal kdosi. „Zvoní!“ Byla to pravda. Když viděl André de Foix padnout důstojníka s opeřenou helmou a s ním i řadu jeho lidí, všiml si také zmatku kopiníků za cimbuřím. Toho musí využít. Nařídil biskupovým Gaskoňcům, aby zaútočili.

„Šťastná rána!“ volal na biskupa. „Hrst zlaťáků tomu, kdo ji vystřelil. Poznamenejte si to, Labrosse. Všechny žebříky ke zdi. Musíme si pospíšit, než se vzpamatují. U naší milé Paní, zdá se, biskupe, že váš kanonýr zasáhl Herreru, ne-li dokonce toho kohoutka, který Herreru přemlouval. To by bylo ještě lepší. Už přistavují první žebříky. Teď se to musí podařit! Všichni k hradbám!“

Odpor obránců zřejmě ochabl. Vařící voda vyprázdnila dva žebříky, ale byly přistaveny další dva a pak ještě pět. Útočníci jako kočky šplhali vzhůru. „Excelence, Excelence!“ volal Labrosse. „Vlajka – španělská vlajka!“

„Hrome!“ řekl André de Foix. „Vyvěsili vlajku. Cimbuří je prázdné. Konec! Jaký to šťastný výstřel! Kde je ten kanonýr? Skvěle, skvěle, skvěle! Jeďte nahoru, Labrossi, aby nevyvedli nějakou hloupost. Víte, co myslím? A ještě něco, Labrossi! Žije-li ten důstojník s péry, chci ho vidět. Jednejte s ním jako s mým bratrem. Statečný muž! A teď rychle tam! – Hrom a peklo, milý biskupe, ten váš profous je chladnokrevný muž – věší zase dalšího!“

„To je tentýž. Při střelbě museli popravu přerušit!“ volal biskup.

„Excelence! Excelence!“

André de Foix zvedl obočí. Dva kanonýři přiváděli starého Pitouxe. „Co je, Pitouxi? Vystřelil jsi sám tu šťastnou ránu?“

Starý muž polknul. „Ne, Excelence, ale přál bych si,

abych to byl já. Vystřelil ji ten chlap, kterého chtějí oběsit. Tak dobrého střelce máme ztratit na popravišti…“

„Zastavte to!“ zařval André de Foix.

Buď ho profous neslyšel, nebo nevěděl, že to patří jemu. Klidně pokračoval v práci a připevnil Ulimu smyčku kolem krku. Velitel zuřivě pobídl koně. Ve vteřině byl u něho.

„Zastavte to, řekl jsem!“ opakoval ostře. „Neslyšíte?“

Profous si sundal kapuci: „Ten muž je odsouzen k smrti, Excelence!“

„To je jedno! Může to být třebas ďábel! Ty jsi vystřelil tu ránu?“

„Ano, Excelence,“ řekl Uli a zhluboka se nadechl.

„Ale toho muže jste už jednou věšeli,“ vložil se do toho monseigneur de Gramont a potřásl hlavou.

„To je pravda,“ řekl Uli. „Teď to zkoušejí podruhé.“

To generála pobavilo. „Jak se to stalo?“ zeptal se.

Seržant Garroux šťouchl do Bernaca: „Je čas zmizet,“ zašeptal. Opatrně a pomalu si klestili cestu davem kolem šibenice. Varel, Cahors a Beauxregard je následovali.

Uli hlásil: „Nejdříve mě falešně obvinili. Pak mě odsoudili k smrti. Pak mě vytáhli, ale když vybuchlo první dělo, pustili provaz. Viděl jsem, že druhé dělo má špatný zdvih. To jsem nesnesl. Raději jsem vystřelil další kouli sám.“

André de Foix zaklonil hlavu a rozesmál se jako kluk.

„Nevím, jsi-li vinen, nebo ne,“ řekl, otíraje si oči, „byl jsi však odsouzen jen k jednomu pověšení, ne k druhému. Profousi, ten muž je svobodný. Jak se jmenuješ? Dobrá. Hlas se u mne zítra ráno na radnici. A ještě něco: ten výstřel – to byla jen šťastná náhoda, že?“

Uli na generála vážně pohlédl: „Než se mi dostalo cti sloužit u vás, byl jsem dělostřelcem u Frundsberga.“

„Tvá odpověď se mi líbí,“ kývl generál. „Snad to byla jen šťastná rána, ale určitě jsi šťastným mužem.“

Uli se zasmál a pohlédl na profouse: „Nebuďte smutný,“ řekl. „Zítra budete mít práce dost.“ Třel si krk. Smyčka mu na něm zanechala široký rudý pás. „Děkuji za ten náhrdelník. Teď mi vraťte můj dvouručák, kopí a balík. Asi to budu brzo znovu potřebovat.“

Louis de Wohl

Zlatá nit

Z anglického originálu
The Golden Thread
Philadelphia – New York 1952
přeložil Robert Kunert
Odpovědná redaktorka
Anna Lexmaulová
Návrh obálky Tomáš Ježek
Sazbu písmem Baskerville *Neo*
zhotovilo Refugium dtp
Vydalo nakladatelství Centra Aletti
Refugium Velehrad-Roma, s.r.o.
Křížkovského 4, 779 00 Olomouc
refugium@refugium.cz
www.refugium.cz
jako svou 603. publikaci

Vydání první
Olomouc 2023

cena 129 Kč (včetně DPH)